

derved at blive fri for den Overbefolkning, som nu er Gder til saa stor Besvær og paa saa mange Maader til saa stor Befolkning, saa kunde det jo være, at Købstæderne vilde indse, at det Spørgsmaal, som ligger for, om at skabe gode Hjem paa Landet, ikke er et særligt Landarbejderspørgsmaal, men et almindeligt dansk Spørgsmaal, og det kunde jo være, at man under denne Synsvinkel kunde opnaa en Indrømmelse fra alle om, at der for denne Sags Skyld var god Tøje til at gøre et dybt Greb i Statskassen. Jeg vil altsaa, idet jeg giver dette Forslag min bedste anbefaling med paa Vejen, og i Haab om, at det virkelig er alvorligt ment, og at det ikke er saaledes, som det blev antydet, jeg tror endog under Forhandlingerne i Dag, en Slags Synsleeder, et Sted, hvor man skulde kunne gemme de ubehagelige aqrariske Fordringer, man ikke turde komme frem med, eller som man paa Grund af Statskassens slatne Beholdning ikke kunde gøre noget ved, sige, at der heri ligger en Antydning til Løsningen af, om jeg saa maa sige, den største sociale Opgave, vi have haft for os i dette Aarhundrede. — Maa jeg minde om, hvad det foregaaende Aarhundrede har præsteret i saa Henseende; jeg vil tage Tidsrummet fra 1760, fra den Tid, da man kan datere Landboreformerne og navnlig Overgangen fra Fæste til Selveje, indtil 1860. — Hvad have vi da udrettet paa Grundlag af den store Landbokommission og den Reformiver, der da var oppe? Vi have opnaaet, at medens i 1760 ikke hver sjette af Bønderne var Selvejer, saa ere vi nu naaede til, at nu ikke hver sjette Bønde er Fæster — huster jeg ikke fejl af Tallene, er ikke mere end hver fjortende af Landets Gaardmænd Fæster. Det er det, vi have præsteret i socialøkonomisk Henseende i det Aarhundrede. — Jeg siger: Det var en smuk Opgave at fortsætte denne store Landbokommissions Traditioner paa, om vi jagde: I det næste Aarhundrede ville vi skabe Hjem paa Landet til hundrede Tusinde Familjer. — Man kan sige, at denne store Landboreform har af de elendige Bønderhjem — de vare saa usle hos Gaardmændene, som de nu mange Gange ere hos de fattigste paa Landet — skabt halvtredstusindstyve Tusinde gode, selvstændige Hjem. Jeg siger: Det er en smuk Tradition at fortsætte, og det er værdt at ofre noget paa, om vi i dette Hundrede Aar — nu om Stunder bevæger man sig jo noget hurtigere, det var jo muligt, at det, der hidtil har taget et Aarhundrede, kunde gøres paa et halvt Aarhundrede eller mindre — kunde fortsætte denne store Landboreform saaledes,

at medens det forrige Hundrede Aar har skabt halvtredstusindstyve Tusinde Hjem, saa vil den næste Periode af Landboreformen skabe mindst 50,000 om ikke 100,000 til. Og denne Opgave er ikke uløselig, naar man har Mod til at gaa til Opgaven og stiller den saaledes, at det ikke bliver en enkelt Klasse's Interesser, der fremmes, men det bliver Reformen, der have Interesse for alle Klasser.

Jeg vil haabe, at dette Forslag maa blive behandlet noget i den store Landboreforms Aand, som vi kende den fra 1780. Og hvis der blot var lidt af denne Aand, der kunde svæve over den Kommission, der her er Tale om, tvivler jeg heller ikke om, at vi kunde naa Maalet, selv om man ikke sølte dette Buxt fra det høje, som man sagde, at de sølteovre i Odense, efter at de havde spist til Middag; da var det jo, som en Engel svævede gennem Salen og bragte et historisk Buxt ind over dem. Men man kan ikke blive staaende ved en øjeblikkelig Stemning, man maa gaa ud fra, at skal der være Tale om at gøre noget over for de øjeblikkelige Vanfæligheder, saa have vi naturligvis lang Vej. Vi kunne ikke vente, at der til Juni eller December skal kunne betales Renter af det Forslag, der her ligger for. Men jeg vil som sagt haabe, at dette Forslag maa blive behandlet i den store Landbokommissions Aand, saa tror jeg, at de næste halvhundrede Aar ikke ville behøve at skamme sig over at have været Efterfølger af det forløbne Aarhundrede. Jeg skal derfor paa det allerbedste anbefale dette Forslag til alvorlig og indgaaende Behandling. Om Enkelthederne skal jeg kun sige en Ting. Jeg tror, at de Ytringer, vi hørte fra det ærede Medlem fra Faxe (N. Jensen) vare fuldt befojede; jeg tror, at den Landbokommission, der her er Tale om at nedlægge, ogsaa bør bestaa af Landarbejdere. Jeg tror det er en Fejl, hvis de ikke kom ind i den. Hvis der skulde være en saadan Begærighed efter at komme ind i denne Kommission, at Rigsdagen ikke vilde afse nogle af sine 10 Bladser til Husmænd eller Arbejdere paa Landet, saa er der jo ikke noget i Vejen for at gøre den noget større. Jeg maa sige, at jeg har det Indtryk, at den er lovlig lille; jeg tror, det vilde være rigtigt, om man fik en fuldlig Repræsentation for alle de Parter, der have Interesse i denne Sag. Jeg saa meget gerne, at man aabnede Plads for Husmændene, og jeg mener, at det er en Fejl, hvis man ikke gør det; det har jo været en Fejl ved de andre Kommissioner, der have været nedsat, baade for Arbejders- og Næringskommissionens Vedkommende, at man ikke er trængt langt nok ned med Repræsen-